

**Т**ехнічна  
Стетика  
і **ДИЗАЙН**

ВИПУСК 9

2011



Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України  
Department of education and science, young people  
and sport of Ukraine  
Українська асоціація з прикладної геометрії  
Ukrainian Association of Applied Geometry  
Київський національний університет  
будівництва і архітектури  
Kiev National University of Building and Architecture

# ТЕХНІЧНА ЕСТЕТИКА І ДИЗАЙН

THE INDUSTRIAL ART  
AND DESIGN

(СПЕЦВИПУСК)

Науково-технічний збірник

The Collection of Proceedings

Випуск № 9 | Issue No 9

КИЇВ 2011

**Технічна естетика і дизайн: Міжвідомчий науково-технічний збірник.**  
Випуск 9. Відп. редактор М.І.Яковлев. – К.: 2011р. – 266с.

**UKR** До збірки ввійшли наукові праці з теоретичних та методологічних питань технічної естетики, а також проблематики, що складає предметну область застосування її методів. Тематика статей охоплює також деякі напрямки наукових досліджень, творчої та практичної дизайнерської діяльності, які є суміжними щодо технічної естетики.

**RUS** В сборник вошли научные труды по теоретическим и методологическим вопросам технической эстетики, а также проблематики, которая составляет предметную область применения ее методов. Тематика статей охватывает также некоторые направления научных исследований, творческой и практической дизайнерской деятельности, которые являются смежными относительно технической эстетики.

**ENG** Collection included the proceedings on theoretical and methodological questions of an industrial art, and also devoted to problems, which make a subject domain of application of its methods. The subject of articles covers also some directions of scientific researches, creative and practical design activities, which are adjacent in relation to an industrial art.

**Редакційна колегія:**

М.І. Яковлев (відп. редактор),  
К.О.Сазонов (заст. редактора),  
В.О. Плоский (відп. секретар),  
В.В.Ванін,  
О.В. Кардаш,  
О.В. Кашенко,  
С.М.Ковальов,  
Ю.М. Ковальов,  
М.В. Колосніченко,  
І.О. Кузнєцова,  
В.Є. Михайленко,  
О.Л. Підгорний,  
М.С. Станкевич,  
В.О. Тимохін.

**Editorial Board:**

M.I. Yakovlev (chief editor),  
K.A. Sazonov (deputy editor),  
V.A. Plosky (managing editor),  
V.V. Vanin,  
V.Kardash,  
A.V. Kaschenko,  
S.N. Kovalyov,  
Y.N. Kovalyov,  
M.V. Kolosnichecko,  
I.A.Kyznetsova,  
V.Y. Mikhailenko,  
A.L. Pidgorny,  
M.Y. Stankevich,  
V.A. Timokhin.

**Адреса редколлегии спецвыпуска:** Виконавча дирекція Української асоціації з прикладної геометрії, к. 422, Повітрофлотський проспект, 31, 03680, Київ, Україна, телефон редакції: 241-54-32, [geometry\\_kyiv@ukr.net](mailto:geometry_kyiv@ukr.net)

Випуск рекомендовано до друку Президією УАПГ, протокол № 82 від 31.08.2011 року.

**Наукове фахове видання**

ISBN 5-8238-0731-7

© ВГО Українська асоціація з прикладної геометрії



## РОЗВИТОК ПОСТМОДЕРНІЗМУ В АРХІТЕКТУРІ ТА ДИЗАЙНІ КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Початок розповсюдження постмодернізму в країнах Східної Європи припав на період 90-х років, коли в розвинених країнах – США, Англії, Німеччині, Франції, Італії, він вже досяг етапу розквіту.

Враховуючи, що в країнах Східної Європи тривалий час архітектура була обмежена проектами, в яких не дозволялось будь-яке відхилення від затверджених рішень, надмірне оздоблення або навіть незначне перебільшення економічної доцільності, поява нового стилю сприймалась досить важко, неоднозначно і на сьогоднішній день не має такого великого розмаїття, як в країнах Західної Європи. Адже постмодернізм відкидає будь-які обмеження, відмовляється від канонів, тут вільно взаємодіють і традиційні стилі, і нові напрямки в архітектурі, що було неприйнятним в тоталітарних державах. Постмодернізм звернувся до унікальності оточуючого світу, індивідуальних особливостей ландшафту та історичної забудови, що відтворилось в урахуванні контексту, оточуючого середовища. Архітектура постмодернізму вносить елементи театралізованості, образності, асоціативності, знаковості, символізму.

Характерною особливістю постмодернізму був кардинальний перегляд позицій попереднього авангарду і модернізму. Головне, що треба було повернути в архітектуру - втрачену образність, яка власне створює з будівельних об'єктів витвори мистецтва.

Постмодернізм практикує відкритий ретроспективизм, еkleктичне звернення до традиційних художніх форм; співставляючи їх незвичайним способом, він створює своєрідне естетичне середовище, що театралізується, в яке нерідко вводяться елементи іронії і гротеску.

Суттєва якість, яка відрізняє архітектуру постмодернізму, особливо в європейських країнах - це усвідомлене бажання пов'язати нові будівлі з історичним міським оточенням, не спотворивши його новими включеннями, відчути міський контекст майбутніх будівель. Звернення до історичних форм в постмодернізмі ніколи не носить характеру прямого цитування, замість цього з'являється гра в натяки на прообрази, зашифрована символіка і складні асоціації.

Серед архітекторів європейського постмодернізму слід згадати хоч би таких майстрів, як Альдо Росси, що створив цікавий з точки зору містобудування проект кладовища в Модені (1974), братів Кріє з їх містобудівними проектами,

Маріо Ботта з його швейцарськими віллами і Ханса Холляйна - дивовижного майстра тонкого стилю невеликих об'єктів.

Але головною заслугою постмодернізму є те, що мова архітектурних форм стала незрівнянно багатшою, виразними стали об'єми і композиції, було реабілітоване поняття краси і образності. Архітектори постмодернізму, проявляючи повагу до історичної і національної спадщини, створили немало чудових проектів реконструкції історичних частин міст, асимілюючи сучасні будівлі в історичну тканину міста без збитку для сторін.

Серед найбільш відомих архітектурних творів постмодернізму Східної Європи стали "Танцюючий будинок" в Празі (арх. Ф. Гері і В. Милуніч), "Золотий Ангел" у Празі (арх. Жан Нувель), «Кривий будинок» в Сопоті в Польщі (арх. Янек Карновські), новий Національний театр та отель Кемпінські в Будапешті в Угорщині (арх. Бел Пінтер) та інші.

Після падіння Берлінської Стіни найвідоміші архітектори Заходу, серед яких і Ф. Гері, почали вносити ідеї постмодернізму в країни Східної Європи. Особливий інтерес з боку архітекторів викликала Чеська столиця.

Проект Національного представництва Нідерландів в Празі (1992-1996) (рис. 1), відомий під назвами "Танцюючий будинок" або "Джинджер і Фред", є одним з трьох нових проектів, які міська адміністрація дозволила побудувати в історичній частині міста. Протистояння розбіжностей: американізму і контексту європейського міста, жіночого і чоловічого начал, крихкого і масивного, - усе злилося в діалогічній парі, названій "Джинджер і Фред". Контрасти і рух - улюблені мотиви Гері. Цікаво простежити шлях до метафори, такої ризикованої для пражського контексту, як "Джинджер і Фред", вираженої у відкритій динаміці "танцюючих" форм двох веж, зроблених у властивій Гері невимушеній манері. Цілком природно, що надихаючу ідею Гері шукав передусім в контексті міського оточення.

Надихаючим моментом для авторів була сама Прага, чия різноманітна колекція будівель втілила в собі складну історію древнього міста. Другим джерелом натхнення стала передача ідеї руху, що відображає вихід суспільства з кризи 1989 року.



Рис. 1. Будівля Національного Нідерландського представництва в Чеській республіці в Празі. Арх. В. Милуніч і Ф. Гері



Кутова кам'яна вежа, що розширюється догори, відіграє роль Фреда Астера по відношенню до елегантної скляної дев'ятиповерхової Джинджер Роджерс - вежі, оплетеної легким сталевим каркасом: з-під мерехтливої, звуженої "в талії" сукні, виконаної з косих скляних елементів, видно візуально легкі опори – неначе ніжки танцівниці. Обидві "фігури" - напружений Фред і легка, як подих, Джинджер - трохи відступають від будівлі і тим самим вступають в діалог з кам'яною середньовічною вежею, що стоїть навпроти.



Рис.2. Будівля торгово-офісного центру «Золотий Ангел» в Празі. Арх. Жан Нувель

Ще одна будівля, що звертає на себе увагу в Празі, є торгово-офісний центр, розташований в Смихові (рис. 2), традиційно промислового району Праги, в якому раніше домінували темні, похмурі фасади. Його об'ємно-просторова композиція нагадує крило ангела, за що ця будівля отримала назву «Золотий Ангел».

Постмодерністським творінням можна назвати також будівлю, побудовану в м. Сопот, Польща (рис. 3) в 2004 році архітектором Яцеком Карновскі. За роки свого існування ця будівля стала справжньою пам'яткою цього старовинного і найкрасивішого курорту польської Балтики. Будівля створювалася з єдиною метою - притягнути якомога більше відвідувачів в торговий центр, розташований поряд. І, треба віддати належне, такого напливу туристів біля своїх стін не пам'ятає жоден інший будинок в місті. Будівля нагадує казковий будиночок із вигнутими стінами і балконами у формі морських хвиль. Проект будинку став кращою архітектурною вигадкою року в Польщі, представленою на конкурсі "Великі мріїники".



Рис.3. «Кривий будинок» в Сопоті, Польща. Архітектор Яцек Карновскі

Постмодерністська гра створює рід спектаклю, відволікає від визначеності смислу, проте несе в собі смисли уявні, замкнуті на себе. Мета постмодерністської архітектури як особливого роду вистави полягає саме в залученні як автора, так і глядача в ігрову ситуацію, в ситуацію, що віддаляє від смислової визначеності.

До такої театралізованої гри залучається глядач, опинившись перед будівлею нового Національного театру в м. Будапешт в Угорщині (рис.4). І хоча будівництво нової будівлі тривало багато років (почали будувати в 1965 році, закінчили в 2002, арх. Марія Сіклош), архітектура будівлі відтворює основні ідеї постмодернізму:

еклектичне відродження історичних архітектурних форм і декору на основі симетрії, пропорцій і перспективи – прототип класичної архітектури; цитатність і "посилання" на відомі пам'ятники архітектури; ігровий підхід, використання театральної бутафорії в деталях – розфарбовані скульптури на пілонах;

поєднання непоєднуваного - дерево і мармур в елементах благоустрою (рис. 5).

Особливо вражає матеріальне втілення ностальгії - архітектор виконав благоустрій у формі театралізованої постановки заради створення художнього образу-асоціації: життя триває, корабель пливе, а поруч йде під воду, в небуття будівля старого театру. Літня актриса, з ностальгією вдивляється у зникаючу під водою будівлю (рис.6).



Рис.4. Національний театр в м. Будапешт в Угорщині. Головний фасад



Рис.5. Посидання непокєднуваного - дерево і мармур в елементах благоустрою

Старий актор, що бредє з валїзами до мармуровї завїси. нїби поступаєтьсє прийдешньому новому часу (рис.7).



Рис.6. Розгортаннє театральної постановки перед новою будївлею театру. Стара будївля їде пїд воду, в небуттє... Лїтня актриса з ностальгїєю вдвляєтьсє у зникаючу пїд водою будївлю.



Рис. 7. Старий актор, що бредє з валїзами до мармуровї завїси.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Дзюба Т.А. Ландшафтна архітектура. - Москва, 1995.
2. Шварцман А.В. Заубування архітектури. От «чужої» архітектури до національної. - Москва, 1992.



Бум постмодернізму охопив у кінці 70-х років усі країни, у тому числі і нашу. Проекти і будівлі у дусі "постмодернізму" внаслідок нашого провінціалізму із запізненням з'явилися і на Україні.

Простота і визначеність мови постмодернізму, відносна свобода творчості у виборі аллюзійних форм, властивих контексту історичного середовища, можливість відмови від набридлих стереотипів модерністської індустріальної архітектури – безперечні переваги постмодернізму, що були прийняті українськими архітекторами як звільнення від канонів типової забудови.

Найбільш цікавими будівлями в стилі постмодернізм є такі: Horizon Tower на вул. Шовковичній в м. Києві (арх. О.В. Комаровський), (рис.8), Промінвестбанк по вул.Малій Житомирській, Податкова інспекція на Львівської площі, Сіті-банк на вул. Сакаганського.

Разом з тим в кінці 70-х років в українській архітектурі не можна не помітити відродження довоєнних натяків на національні традиції, які до того часу відверто переслідувалися. Несподіваний ріст національної самосвідомості, що розгорнувся в процесі перебудови, був лише свого роду розпрямленням пружини, стислою повністю ідеєю "нової історичної спільності - радянського народу". Насправді, тяга до національного романтизму упродовж двох останніх віків ніколи не вичерпувалася в українській архітектурі. Проте ця природна тяга погашалася згори і замовчувалася [9].

Освоїв Київ і інші прийоми з арсеналу постмодерну, наприклад, розрив фронтона, використаний в Київській торгово-промисловій палаті (1997 р.) по вул. Богдана Хмельницького, буд.55 в місті Києві, арх. О.Донець (рис. 9), або фасадну "драбинку" у дусі Маріо Ботта.

Є також інша тенденція - "дзеркально-горизонтальна". Неодмінні атрибути: витягнутий об'єм з напівкруглим виступом, металеві колони, і скляні фасади. Такі будівлі Укресімбанку на вулиці Горького і Golden Telecom на Майдані Незалежності та офісний будинок на вул. Велика Васильківська, 62 у Києві (2000 р., арх. О. Донець).



Рис.8. Horizon Tower на вул. Шовковичній в м. Києві. Арх. О.В. Комаровський



Рис. 9. Київська торгово-промислова палата (1997 р.) вул. Богдана Хмельницького, буд.55 в місті Києві. Арх. О.Донець.

Розповсюдження постмодернізму в архітектурі країн Східної Європи відбувалось із запізненням і набагато повільніше ніж у розвинених Західних країнах, саме тому приклади постмодернізму цих країн, в переважній більшості, мають менш яскраве вираження, вони стриманіші і дещо копіюють приклади Західного постмодернізму. Для українського постмодернізму раннього періоду було притаманне майже пряме копіювання і некритичне запозичення тенденцій постмодерністської мови Заходу, які по своїй символіці були мало продумані і випадкові. На сучасному етапі поява неординарних об'єктів в нашій країні носить поодинокий характер, а переважають в забудові все ті ж, неодмінні атрибути: витягнуті об'єми з напівкруглим виступом, металеві колони і скляні фасади.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Дженкс Ч.А. Язык архитектуры постмодернизма. – Москва. 1995г.
2. Иконников А.В. Зарубежная архитектура. От «новой архитектуры» до постмодернизма. Москва.1992г.

3. Рябушин А.В., Хайт В. Постмодернизм в реальности и представлениях// «Искусство». 1994г.№4.
4. Рябушин А.В. «Новые горизонты архитектурного творчества 1970-1980-е годы». Москва.1990г.
5. Козловский П. Культура постмодернизма. М., 1997 Динамика культуры: Теоретико – методологические аспекты. –М., 2002.
6. Стародубцева Л.С. Архітектура постмодернізму – К.: Спалах 1998.-208 с.
7. Фремpton К. Современная архитектура: Критический взгляд на историю развития. – М: Стройиздат.1990.- 534 с.
8. Шукурова А.Н. Архитектура Запада и мир искусства XX века. - М: Стройиздат.1990.- 320 с.
9. Рябушин А.В., Шукурова А.Н. Творческие противоречия в новейшей архитектуре Запада. - М: Стройиздат.1986.- 273 с.



Рис. 9. Кітська трансформація простору (1971 р.) в стилі  
Харольда Тейлора (р. 22 в мист. Акт. О. Лондон).

Розробка створює просторову в архітектурі країни Європи  
взаємодію з іншими і надзвичайно повільно як у розвитку. Залишає  
проблем саме тому, пропадає постмодернізму, що єдиний в архітектурі  
будованої, мають менш важке вирішення, ніж у інших і навіть найкращі  
проблеми. Залишає постмодернізму, для вирішення постмодернізму  
вирішено, щоб країна могла бути використана і використана і використана  
вирішено, щоб країна могла бути використана і використана і використана  
вирішено, щоб країна могла бути використана і використана і використана  
вирішено, щоб країна могла бути використана і використана і використана  
вирішено, щоб країна могла бути використана і використана і використана  
вирішено, щоб країна могла бути використана і використана і використана  
вирішено, щоб країна могла бути використана і використана і використана

## АРХІТЕКТУРА

1. Дієва В.А. Київська архітектура 1970-1980-х років. Київ, 1991.  
2. Харольд Тейлор. А.В. Рябушинський. От модернізму до постмодернізму. Київ, 1992.